

МОВНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ В «АПОЛОГІЇ СОКРАТА» ПЛАТОНА

Стаття присвячена дослідженню особливостей вербалізації концепту ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ у тексті «Апології Сократа» Платона. Проаналізовано лексеми на позначення філософської діяльності, котрі створюють мовний образ ідеального філософа, прототипом якого у тексті Платонової «Апології» постає Сократ.

Ключові слова: Сократ, філософ, філософська діяльність, концепт, вербалізація

Як повідомляє Діоген Лаерцій, посилаючись на свідчення Геронта Понтійського (4 ст. до н. е.), слово *φιλοσοφία* та автономінація *φιλόσοφος* уперше були використані Піфагором: *Φιλοσοφίαν δὲ πρῶτος ὠνόμασε Πυθαγόρας καὶ ἑαυτὸν φιλόσοφον* (Diog. Laert. Proem. 12). Пояснив же Піфагор ці поняття таким чином: *жодна людина не є мудрою, але тільки бог. Передчасно б було називати філософію мудрістю, а того, хто вправляється в ній, мудрим, немовби він є найдовершенішим за досконалістю душі; філософ же — це той, хто прагне мудрості (є відданим мудрості)* (пер. Г. М.) [1]. Російський філософ Г. Г. Майоров переконаний, що саме Піфагор є не тільки «винахідником» цих слів, але й особистістю, котра започаткувала філософію як особливий вид діяльності, як спосіб життя і мислення [2]. Дослідник, обґрунтовуючи свою точку зору, тим самим полемізує з ученими, котрі стверджують, що першовідкривачами філософії слід усе-таки вважати Сократа, а за ним Платона [напр., 3; 4]. Г. Г. Майоров пояснює таке своє переконання тим, що «у Платона (а, відповідно, з великою вірогідністю й у Сократа) терміни «філософія», «філософ», «філософувати» використовуються вже як цілком звичні, без будь-яких попередніх пояснень» [2]. Розглядаючи такі міркування російського філософа у контексті «Апології Сократа» Платона, ми наврод чи можемо з ним погодитись, оскільки саме в цьому творі детально роз'яснюється, хто такий філософ, якими рисами він володіє, у чому полягає філософія як особливий вид діяльності філософа і спосіб його життя. Ми переконані, що ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ є ключовим концептом «Апології» Платона, опис і реконструкція котрого є **метою** нашого дослідження. **Об'єктом** статті є ядерний (поняттєвий) компонент концепту ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ, **предметом** — мовна маніфестація ядерної складової аналізованого концепту у тексті «Апології Сократа» Платона.

Розглядаючи Сократа «Апології» як творчо відтворену історичну постать, ми схильні детермінувати її як прототип та, як Сократ сам говорить в «Апології», *παράδειγμα* (23b) «зразок, модель» філософа, афінського філософа, котрого Платон уперше виводить «на сцену» та демонструє, якими основними рисами він має володіти, у чому полягає особливість його діяльності (*φιλοσοφία*), позначувана дієсловом *φιλοσοφῆν*. Останній може бути витлумачений як модельна особистість у термінології, запропонованій В. І. Карасиком: як представник певної етносоціальної групи, упізнаваний за специфічними характеристиками

вербальної і невербальної поведінки та вивідної ціннісної орієнтації [5: 11]. В «Апології» Платон, використавши постать улюбленого вчителя як прототиповий образ, вибудовує свій індивідуально-авторський концепт ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ.

З метою усвідомити внутрішню форму імені досліджуваного концепта звернімося до його словотвірного, етимологічного та семантичного аналізу. Давньогрецька лексема φίλοςσοφς є композитом, утвореним шляхом складання основ дієслова φίλειν та субстантивованого прикметника середнього роду σοφόν. Тобто, φίλοςσοφς — це той, хто φίλει те, що називається σοφόν. Дієслово φίλειν є вторинним відіменним утворенням від прикметника, що згодом субстантивувався, φίλος. Найчастіше це слово перекладається як «друг». Однак не варто забувати, що семантика українського слова друг не покриває усього семантичного наповнення давньогрецького φίλος. Як зазначає видатний французький лінгвіст Е. Бенвеніст, первісне значення цього слова було інституційне: φίλος — це гість (ξένος), або інша людина, котра через обмін взаємними клятвами та виконанням певних дій (напр., поцілунок, обмін дарами), заручається особливим ставленням, прихильністю господаря [6: 220–232]. Такі стосунки передбачали виникнення особливих почуттів, що виникали між суб'єктами φίλότης: гостинність, пам'ять про ці стосунки, що передається нащадкам, збереження ними встановлених взаємодомовленостей, шлюбні союзи тощо. «Усе це надає афективного забарвлення стосункам між φίλοι» [6: 226]. Тут також з'являється значення «дорогий, милий». Такий шлях проходить аналізована лексема в архаїчний період розвитку давньогрецької мови, такі витoki її семантики. Однак в епоху класичної грецької мови, у добу панування демократичних Афін слово φίλος отримує нові семантичні відтінки. Саме у містах-полісах, як розмірковують французькі філософи Ф. Гваттарі та Ж. Дельоз, «сформувались спільноти друзів або рівних, однак між ними і всередині кожного з них стимулювались стосунки суперництва, у всіх галузях зіштовхувались один з одним претенденти — у коханні, в іграх, судах, у державному управлінні, в політиці, навіть в поезії, чіско передумовою виявляється не друг, а претендент і суперник. Суперництво вільних людей, атлетизм, зведений до загального принципу — агон» [7: 8]. Таке суперництво друзів зумовлено тим, що це друзі чогось (у випадку φίλοςσοφς — це друзі «мудрості»), котрі стають претендентами на цю «річ» і між собою суперниками стосовно неї.

Повертаючись до лексеми φίλοςσοφς, найперше, зауважимо, що це слово первісно використовувалось як прикметник у словосполученні άωνήρ φίλοςσοφς, подібно до прикметника φίλόρρυρος «сріблोलюбивий». У композитах такого типу перший дієслівний елемент є керівним стосовно другого іменного. Саме значення дієслівного кореня виражає ставлення до «мудрості», представленіюї коренем σοφ-. Бути φίλος стосовно σοφία означає не просто її «любити». Тут «любити» означає «прагнути» до об'єкта любові, «бажати» його, а також «бути прихильним, доброзичливим» до нього (вдаліше, на нашу думку, цей відтінок значення передає російське «быть расположенным»), тобто виявляти особливе духовне налаштування до σοφία. Як пише, розмірковуючи над цим питанням, сучасний московський філософ А. В. Ахутін, φίλία як складова слова φίλοσοφία означає і ставлення до σοφία, і ставлення філософів один до одного [8]. Таким чином, афективне значення дієслова φίλειν у контексті φίλοςσοφς, φίλοσοφία характеризується, окрім основної семи «любити», уточнюючими семами «бажати, прагнути» (волонтактивне значення) та «бути прихильним, доброзичливим, готовим до».

Саме ім'я концепта — субстантивований прикметник філосоφος — не вживається в «Апології» зовсім. Однак у тексті функціонують форми похідного відіменного дієслова φιλοσοφέω. Засвідчено чотири випадки використання форм цього дієслова у досліджуваному тексті: три з них — форми дієприкметника у синтаксичних функціях *participium attributivum* (τά κατά πάντων τῶν φιλοσοφούντων πρόχε ἴρα ταῦτα λέγουσιν 23d), *participium coniunctum* (φιλοσοφούντα με δεῖν ζῆν καὶ ἐξετάζοντα ἑμαυτὸν καὶ τοῦζ ἄλλουζ 28e) та *participium praedicaivum* (οὐ μὴ π αύσμαι φιλοσοφῶν καὶ ὑμῖν παρακελευόμενόζ τε καὶ ἐνδεικνύμενοζ 29d), четвертий же випадок — це форма *infinitivus* (ὦ Σώκρατεζ, νυν μὲν Ἄνυτω οὐ πεισόμερα ἀλλ' ἀφίεμεν σε, ἐπὶ τούτω μέντοι, ἐφ' ὧτε μηκέτι ἐν ταύτη τῇ ζητήσει διατρίβειν μηδὲ φιλοσοφείν 29c) [9]. На нашу думку, використання саме дієслівних, а не іменних форм (а особливо форм дієприкметника, котрий займає проміжне місце між дієсловом та іменними частинами мови), у характеристиці Сократа імплікує наголос на діяльнісному аспекті визначення філософа: філосоφ — це, перш за все, той, хто займається специфічною діяльністю — філософуванням.

На те, що Сократова діяльність особлива, не така, як у всіх інших, імпліцитно вказано у самому тексті: *Можливо хтось із вас перепинить мене і запитає: «Все ж, Сократе, чим ти займаєшся? Звідки-то взялися ці наклепи на тебе? Очевидячки, якби ти займався тим, чим усі люди, і якби ти поводився, як загал людей, то не виникло б проти тебе стільки чуток і обмови* (20c) (пер. Й. Кобова) [10: 25]. Про те ж, що ця діяльність — це саме філософування, говорять вище наведені приклади використання дієслова φιλοσοφέω у тексті «Апології»: у всіх випадках ці дієслова стосується Сократа і поєднується з іншими дієсловами, котрі вжиті синонімічно і певним чином уточнюють значення φιλοσοφέω, а конкретніше, значення його складової основи φίλ-. Таким чином, ці дієслова роз'яснюють, **як** філосоφ «любить» мудрість. Методом суцільної вибірки з тексту «Апології Сократа» Платона нами було виявлено низку таких дієслів: це — ἐλέγχω, ἐξελέγχω, διαλέγομαι, δείκνυμι, ἐπιδείκνυμι, ἐνδείκνυμι, ἀποδείκνυμι, ἀνείρομαι, ἐρωτάω, ἀνερωτάω, διερωτάω, ζητέω, ἐρευνάω, σκοπέω, διασκοπέω, πάσχω, ἐξετάζω, παρακελεύομαι, ὀνειδίζω.

В «Апології» Платона провіщення дельфійського оракула представлено як імператив, котрий стимулював Сократа до філософування. Отримавши вислів оракула про те, що немає мудрішого за нього (21a), Сократ замислився (ἐνεθυμούμην 21b). Дієслово ἐνεθυμέομαι походить від іменника θυμός, котрий, сягаючи дієслова θύω «несамовито пориватись» [11 (2: 448–449)], означає «подих життя, життєве начало; воля, бажання, прагнення; потреба, голод, спрага, апетит; душа, свідомість; почуття, думки, настрої; сміливість, відвага, мужність; пристрасть» [12]. Таке значення кореня використаного дієслова застерігає від сприйняття останнього лише як позначення «замислення», але додає інтенсивного волонтактивного та експресивного забарвлення його семантиці: «надихатись, прагнути (зрозуміти), збуджувати дух (розум)». Низка ж запитань, що сліднуються за цим дієсловом у тексті, і брак відповідей на них заводять Сократа у «глухий кут» (він говорить що довгий час він ἠπόρουν < ἀπορέω «потребувати, страждати від недостатності; бути у скруті, сумніватись» [12]) та імпліцитно свідчать про факт здивування, збентеженості, котра і стає рушійною силою філософування. Згідно з праксеологічною теорією потреба порожує бажання, з якого з'являється мотив, котрий

через посередництво інтересу виформовує мету. Досягнення мети, як відомо, потребує плану дій та засобів для їх здійснення. Планом дій Сократа став ζήτησις (дослідження), до якого він навернувся (ἐπι ζήτησιν [...] ἐτραπόμην) (21b). Іменник ζήτησις — це πο-
 мен actionis, утворений від дієслова ζητέω, котре первісно мало значення «шукати, роз-
 шукувати; прагнути, добиватись, докладати зусиль», а згодом набуло епістемологічного
 забарвлення у філософському та юридичному контексті — «розпитувати, досліджувати»
 [11 (2: 400)]. Ζήτησις є однією з найголовніших характеристик діяльності Сократа:
 він називає себе ζητούντι κατὰ τὸν θεόν (22a); те, відмовившись від чого, він би міг
 уникнути покарання окреслюється як ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσῃ διατρίβειν і φιλοσοφεῖν
 (29c); загалом же про свій спосіб життя філософ говорить, що ταύτ' οὖν ἐγὼ μὲν ἔτ
 ι καὶ νῦν περιῶν ζητῶ καὶ ἐρευνῶ κατὰ τὸν θεὸν καὶ τῶν ἀστῶν καὶ ξένων ἄν
 τινα οἶσμαι σοφὸν εἶναι (23b). В останньому контексті маємо гендіадіс — фігуру
 мовлення, у якій одне поняття виражається двома словами. Дієслово ἐρευνᾶω, буду-
 чи похідним від дієслова εἰσρέω «питати», набуває значення «шукати, досліджувати»
 [11 (2: 370)]. На тісний синонімічний зв'язок дієслів ζητέω та ἐρευνᾶω вказують,
 по-перше, свідчення лексики Гесихія, де ці дієслова взаємозамінюються (ἐρεῶν·
 ζητεῖν; ἐρεύσομεν· ζητήσομεν) [13 (2: 187)], а по-друге, те, що дієслово ζητέω займає
 друге місце за частотністю сполучуваності з дієсловом ἐρευνᾶω [14]. У наведеному ви-
 ще контексті гендіадіс виконує функцію семантичної емпізи.

Дієслово ἐρευνᾶω зустрічається у тексті «Апології» ще в одному, аналогічному
 за змістом і формою до попереднього, контексті: τοὺς ἐκεῖ ἐξετάζοντα καὶ ἐρευνῶντα
 (41b). У цьому фрагменті Сократ говорить, що, потрапивши в Аїд, для нього було б
 найбільшим задоволенням розпитувати і досліджувати його мешканців — відомих по-
 статей минулого. Показовим є те, що філософ бачить у випробуванні та дослідженні
 не лише спосіб свого земного життя, але сприймає його глобальніше як взагалі єдиний
 можливий для себе спосіб існування будь-де, навіть в потойбіччі.

Дієслово ἐξετάζω має значення «досліджувати, випробовувати; оглядати (війська);
 розпитувати; допитувати; зіставляти, порівнювати; (шляхом дослідження) виявляти;
 перераховувати» [12; 15: 592]. Це дієслово має широку семантичну палітру і займає
 в тексті «Апології» значуще місце серед інших лексем, котрі репрезентують концепт
 ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ. Значущість аналізованого дієслова зумовлюється, по-перше, вищим по-
 казником частотності його появи у тексті порівняно з іншими дієсловами на позначення
 діяльності філософа (10 випадків слововживань ἐξετάζω, тоді як ζητέω — 4, ἐρευνᾶω —
 2, ἐλέγχω — 2, ἐξελέγχω — 3), а по-друге, ключовим характером його використання
 у тексті стосовно діяльності філософа. Дієслово ἐξετάζω є похідним від дієслова ἐτάζω
 «випробовувати, досліджувати» шляхом додавання суфікса ἐξ-, котрий надає семантич-
 ного відтінку завершеності, успішності, результативності процесу [11 (2: 380)]. Лексикон
 Гесихія подає такі тлумачення форми цього дієслова, а також похідних іменників: ἐξ
 ἐτάζεται ἀριθμεῖται; ἐξέτασις βασιανισμός; ἐξετασμός κρισις, ἐρώτησις [13 (2:
 122)]. Тлумачення цих глос засвідчує наявність семантичного компонента «рахувати»
 (ἀριθμεῖται) у значенні дієслова та сем «страждання, випробування» (βασιανισμός),
 «рішення» (κρισις) і «питання» (ἐρώτησις) у семантичній структурі іменників. У тексті
 «Апології» Платона Сократ називає свій ἐξέτασις причиною ненависті багатьох стосов-
 но нього та численних наклепів (23 а). Дієсловом ἐξετάζω називається та діяльність,

яку молодь практикувала, наслідуючи Сократа (23с). Слід зазначити, що об'єктом випробування і дослідження філософа є не тільки інші, але й він сам: φιλοσοφούντα μεδὲν ζῆν καὶ ἐξετάζοντα ἑμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους (28ε); ὑμεῖς ἐμοῦ ἀκούετε δι' αλεγομένου καὶ ἑμαυτὸν καὶ ἄλλους ἐξετάζοντος (38α). Перший наведений фрагмент (28ε) є показовим ще й з тієї точки зору, що дієприкметники φιλοσοφούντα і ἐξετάζοντα вживаються тут синонімічно та у тісній зв'язі з дієсловом жити, позначаючи спосіб життя філософа. Слова ж останнього фрагменту (38α), а відповідно — свою діяльність, Сократ пояснює тим, що «невипробуване життя не є життям для людини» (ἀ δὲ ἀνεξέταστος βίος οὐ βίος τὸς ἀνθρώπων 38α).

На позначення випробування життя, відповідь за життя, яку слід кожному дати, у тексті використовується й інше словосполучення — δίδοναι ἔλεγχον τοῦ βίου (39с). Іменник ἔλεγχος та дієслова ἐλέγχω, ἐξελέγχω є дуже показовими для характеристики методу Сократа та його філософської діяльності. Дієслово ἐλέγχω за даними перекладних словників давньогрецької мови засвідчує таку семантику: 1) ганьбити, соромити; 2) подолати, перемогти; 3) зневажати; 4) відхиляти; 5) спростувати, заперечувати; 6) викривати; 7) засуджувати, обвинувачувати; 8) розпитувати; 9) досліджувати, випробовувати, перевіряти; 10) доводити, показувати [12; 15: 531]. Як зауважує П'єр Шантрєн, етимологія цього дієслова не є усталеною. Найвірогіднішим видається його походження від прикметника ἐλαχίς «маленький, незначний»: ἐλέγχω — «зменшувати, применшувати, принижувати» [11 (2: 335)]. У Гомера це дієслово використовується виключно у значенні «ганьбити, зневажати, соромити», а іменник ἔλεγχος — «сором, ганьба» (пор. ὄνειδος); в іонійсько-аттичному діалекті дієслово ἐλέγχω, увійшовши в активний узус у ситуації суду, набуло значення «спробувати спростувати (шляхом включення питань), переконувати», а похідний іменник ἔλεγχος – «перехресний допит, спростування» [11 (2: 334)]. У тексті «Апології Сократа» Платона аналізоване дієслово використовується у декількох значеннях: 1) *спростовувати* (17b; 24a); 2) *випробовувати, перевіряти, тестувати* (21с; 30a); 3) *викривати* (23 a; 39d). Підсумовуючи щодо дієслова ἐλέγχω, варто сказати, що, порівняно з іншими дієслова на позначення Сократової діяльності, воно, окрім семи «випробовувати», яку має й дієслово ἐξετάζω, та семи «розпитувати, дошукуватись», властивої дієсловом ζητέω та ἐρευνάω, навантажене негативною конотацією, вираженою семами, «засуджувати, зневажати», що зближує його з дієсловом ὀνειδίζω, та «викривати», «спростовувати», що наближає його до дієслова δείκνυμι та похідних. Саме останнє представлене в «Апології Сократа» Платона доволі виразно.

Дієслово δείκνυμι, згідно перекладних словників давньогрецької мови, має таку палітру значень: 1) вказувати, показувати; 2) показувати, робити відомим, виявляти, пояснювати; 3) викривати; 4) показувати, доводити; 5) (про обвинувачів) свідчити проти; 6) демонструвати; 7) заявляти, представляти документ до суду; 8) вітати (при зустрічі) [12; 15: 371]. Етимологічний словник давньогрецької мови засвідчує його близькість до лат. *dico* «говорити» (особливо у формах аор. д.-гр. ἔδειξα і перф. лат. *dixi*), а також гот. *ga-teihan* «оголошувати», v. h. a. *zihan* «обвинувачувач» [11 (1: 258)]. Таким чином, дієслово δείκνυμι у своїй семантиці «вказувати, показувати, виявляти, доводити» має, по перше, зв'язок з процесом мовлення, а по-друге, виявляється терміном судочинства за прагматикою його використання. Про останнє свідчать і похідні префіксальні утворення: дієслова ἀποδείκνυμι «доводити, свідчити, наочн показувати», ἐνδείκνυμι

«показувати, вказувати, свідчити; наводити / показувати приклад», ἐπιδείκνυμι «показувати, надавати, проявляти, демонструвати»; іменники на позначення дії ἀνάδειξις, ἀπόδειξις, ἐνδείξις усі стосуються правової скарги, позову [11 (1: 257)]. Глосса Гесихія ἐνδείξομαι ἀπολογίασμαι також «працює» на судова прагматику аналізованих дієслів [13 (2: 89)]. Усі контексти вживання дієслова δείκνυμι та похідних у тексті «Апології» Платона (20d; 21c; 22a; 23b; 24c; 25c; 29d) засвідчують їх використання на позначення виявлення, вказівки не на фізичні, матеріальні феномени, а на ноуменальні сутності: хибність знання (21c, 23 b), мудрість (те, що спричинило наклеп) (20d), знання про щось (22a), справжня винуватість обвинувачів (24c), байдужість (25c). У контексті «Апології» всіх їх можна підвести під спільний знаменник — істина, або істинне знання. Саме останнє є об'єктом, на який спрямовані дії, позначувані дієсловами δείκνυμι, ἀποδείκνυμι, ἐνδείκνυμι та ἐπιδείκνυμι.

Підводячи підсумок, варто зауважити декілька моментів. По-перше, усі аналізовані дієслова, котрі позначають діяльність філософа, у різних семантичних відтінках уточнюють та специфікують значення дієслова φιλοσοφῶ, тобто вони є своєрідними поясненнями того, як слід φιλεῖν τὸ σοφόν. Відповідно, можемо кваліфікувати дієслово φιλοσοφῶ, як гіперонім, а решту досліджуваних дієслів — як його гіпоніми. По-друге, основна маса дієслів на позначення діяльності філософа, семантична структура котрих характеризується наявністю інтегральної семи «випробовувати, шукати, тестувати», являє собою одиниці судової термінології, що створює мовний образ філософа як судді, або, скоріш, помічника судді (τῶ θεῶ βοηθῶν 23b), а життя філософа — як суд. Ще одною характеристикою філософської діяльності, котру практикує Сократ, є її авторефлексивність: усі операції, позначувані вище проаналізованими дієсловами, спрямовані як на людину-об'єкта, так і на людину-суб'єкта, на самого філософа. Г. В. Ф. Гегель вперше звернув увагу на те, що філософії Сократа спрямована на виклик подивування, спонукування до роздумів. Німецький філософ називає це принципом Сократа, який полягає в тому, що «людина має знаходити як мету своїх вчинків, так і кінцеву мету світу, виходячи тільки з себе, і досягнути істини своїми власними зусиллями» [16: 34–35]. Насамкінець, суттєвим фактом є те, що окреслені дієслова «знаходяться у Сократа вже на шляху до перетворення в терміни, які позначають «мисленнєві» (інтелектуальні) операції, застосування котрих допомагає зменшити сферу незнання, збільшити сферу знання, уточнити межу між ними і почасти напрямком динаміки цих сфер» [17: 14].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Diogenes Laertius. *Vitae philosophorum* [Text] / Edited by M. Marcovich, H. Gärtner. — Volume I: Libri I–X. — Berlin, Boston: DE GRUYTER, 1999. — 826 p.; Volume II: Excerpta Byzantina et Indices. — Berlin, Boston: DE GRUYTER, 1999. — 346 p.
2. Майоров, Г.Г. Роль Софии-Мудрости в истории происхождения философии [Електронний ресурс] / Г.Г. Майоров // Логос: философско-литературный журнал. — 1991. — № 2. — С. 139–151. — Режим доступу до видання: <http://www.ruthenia.ru/logos/number/1991-2.htm> (31.01.2014). — Назва з екрана.
3. Burkert, W. *Platon oder Pythagoras? Zum Ursprung des Wortes 'Philosophie'* / Walter Burkert // *Hermes*. — 1960. — № 88. — P. 159–177.

4. Edmunds, L. What was Socrates called? [Текст] / Lowell Edmunds // The Classical Quarterly. — Vol. 56. — No. 2 (Dec., 2006). — P. 414–425.
5. Карасик, В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс: [монография] [Текст] / Владимир Ильич Карасик; ВГПУ. — Волгоград: Перемена, 2002. — 331 с.
6. Бенвенист, Э. Словарь индоевропейских социальных терминов [Текст] / Эмиль Бенвенист; пер. с фр.; общ. ред. и вступ. ст. Ю. С. Степанова. — М.: Прогресс — Универс, 1995. — 456 с.
7. Делёз, Ж. Что такое философия [Текст] / Ж. Делёз, Ф. Гваттари; пер. с фр. и послесл. С. Зенкина. — М.: Академический Проект, 2009. — 261. — (Философские технологии).
8. Ахутин, А. В. Философское существо европейской культуры [Электронный ресурс] / Анатолий Валерианович Ахутин. — Режим доступа: <http://bogoslav-club.org.ua/?p=5205> (30.04.2014). — Назва з екрана.
9. Plato. Euthyphro, Apology, Crito, Phaedo, Phaedrus [Текст] / Plato; with an English translation by Harold North Fowler; introduction by W. R. M. Lamb. — Cambridge, Massachusetts, London, England: Harvard University Press, 1999. — 608 p. — (LOEB Classical Library).
10. Платон. Діалоги [Текст] / Платон; Пер. з давньогрецької Й. Кобів, У. Головач, Д. Коваль, Т. Лучук, Ю. Мушак. — 2-вид. — Київ: Основи, 1995. — 394 с.
11. Chantraine, P. Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots [Текст] / Pierre Chantraine. — Paris: Editions Klincksieck, 1968–1977. — Т. 1: А — D. — 1968. — P. 1–305; т. 2: Е — К. — 1970. — P. 306–608; т. 3: L — P. — 1974. — P. 609–962; т. 4: P — Y. — 1977. — P. 963–1368.
12. Дворецкий, И. Х. Древнегреческо-русский словарь [Электронный ресурс] / Сост. И. Х. Дворецкий; под ред. С. И. Соболевского с прилож. грамматики; сост. С. И. Соболевским. — Москва: Госиздат. иностр. и нац. Словарей, 1958. — Электронні дані. — Alfa. Версия 2.2., 21 мая 2002.– 1 электрон. Опт. Диск (CD — R). — Систем вимоги: Pentium; 32 Mb RAM; Windows 98, Me, 2000, XP. — Назва з контейнера.
13. Hesychii Alexandrini Lexicon: IV vol. [Текст] / Hesychius Alexandrinus; post Ioannem Albertum recensuit Mauricius Schmidt. — Ienae: Sumptibus Frederici Maukii, 1858–1862. — Vol. 1.: А — Δ. — 1858. — 556 p.; Vol. 2: Е — К. — 1860. — 566 p.; Vol. 3: Λ — Ρ. — 1861. — 417 p.; Vol. 4: Σ — Ω. — 1862. — 368.
14. LOGEION [Электронный ресурс]: [сайт]. — Режим доступа: <http://logeion.uchicago.edu/> (10.10.2013). — Назва з екрана.
15. Liddel, H. G. A Greek-English Lexicon [Текст] / Henry George Liddell, Robert Scott; revised and augmented throughout by Sir Henry Stuart Jones with the assistance of Roderick McKenzie. — Oxford: Clarendon Press, 1996. — 2042.
16. Гегель, Ф. Г. В. Лекции по истории философии [Текст] / Ф. Г. В. Гегель. — СПб.: Наука, 1993–1994. — Кн. 2. — 1994. — 423 с.
17. Топоров, В. Н. Сократ платоновской «Апологии Сократа» как человек «осевого времени» (к проблеме «поведенческого сценария» и «культурной роли») [Текст] / Владимир Николаевич Топоров // Славянское и балканское языкознание.

Человек в пространстве Балкан. Поведенческие сценарии и культурные роли / Отв. ред. И. А. Седакова, Т. В. Цивьян. — М.: Индрик, 2003. — С. 7–18.

Стаття надійшла до редакції 15.06.2014 р.

Малунова А. Д., аспирант

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

ЯЗЫКОВАЯ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ КОНЦЕПТА ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ В «АПОЛОГИИ СОКРАТА» ПЛАТОНА

Статья посвящена исследованию особенностей вербализации концепта ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ в тексте «Апологии Сократа» Платона. Проанализированы лексемы, которые обозначают философскую деятельность и, таким образом, создают языковой образ идеального философа, прототипом которого в тексте «Апологии» Платона является Сократ.

Ключевые слова: Сократ, философ, философская деятельность, концепт, вербализация.

Malunova H., postgraduate student

Taras Shevchenko national university of Kyiv, Kyiv

LINGUISTIC REPRESENTATION OF THE CONCEPT ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ IN PLATO'S "APOLOGY OF SOCRATES"

The article is dedicated to the investigation of peculiarities of verbalization of the concept ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ in the text of Plato's "Apology of Socrates". The lexemes which designate philosophic activities and, thus, create the language image of the ideal philosopher, whose prototype in the text of Plato's "Apology" is Socrates, are analysed.

Key words: Socrates, philosopher, philosophic activities, concept, verbalization.